

FØROYA SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 45.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prisinum.

Tírsdag hin 6. novembir 1928.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið — Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarnaðum og skrivstovuini. Telf. 143.

2. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11—5. Telf. 114.

HAVNAR BÝARSTYRI er, uttan at siga nakað, ið ikki hóskar til hetta núsitandi býarstýrið, hin mest ómöguliga býar- ella bygðastjórn í okkara landi. So vilt vit minnst hava vit nortíð við hetta fyrr, og tað batar ikki at lata hetta býarstýrið heilt í friði og náðum forkoma ikki bert sjálvum sær, men meiri afturat. — Tað hevur langt síðan felt seg sjálvan, í tí, at tað hevur prógvað ein stóran frammið hjá kærleika til sjálvan síns, og brýggjandi seg sekin um, hvat ið borgarum og býnum best verður til gagn og frama.

Vit skulu ikki her rokna allar býráðsins syndir upp, tí tað gerst ikki í einum vikublaði á hesari stódd — og fyri skomm skyld er tað kanska heldur ikki vert at senda út býráðsins syndaregistar í eykaútgávu.

Men tó kunnu vit kortini ikki lata vera at nerta við tað ið býarstýrið í seinastum hevur tikið sær fyri, bæði í teirra ætlan at tarna uppdyrking her við Havnina, forðandi tí nátturliga útviklingi, umframt at teir nú ætla at »organisera« eina almindiliga »Udplyndring« hjá borgarunum, við »frammið« skatt.

Tann fyrsti kleppurin ið býarstýrið vil leggja á borgararnar, verður fyrst og fremst at rokka til teir borgarar, ið eru gingnir í lag við at gera haga til bús. Her leggur býarstýrið so nógvar treytir og ábyrgd á teir menn, ið vilja leggja hagan undir kultur, óivað verða at aftra seg. Men tað er kanska ætlanin? Hvor veit, um ikki hetta er ein undirhándssamtykt millum báðar festararnar av Húsagarði, sum tó ikki er komin í bítiskontraktina? Tað var kanska tí, at býtast skuldi sundur, at ikki meira skuldi dyrkast? Í kontraktini stendur nakað um at báðir festararnir skulu í felagsskapi seta upp hegn millum hagapartarnar, um annar parturin ynskir tað. Hetta hevur kanska heldur einki upp á seg? Tí vil býarstýrið krevja av teim fátæku arbeidarunum, at teir skulu binda seg fyri lívs-tíð við útreiðslurnar til ein »kinesiskan múr« um býráðsins part av húsarhaga. Havnar býarstýri loyvir sær ikki bert at seta mark fyri, hvussu langt býurin skal norðast og útvíðast, hvat ið uppdyrking viðvíkur, men tað krevur av teim, sum nú geva seg í kast við at dyrka

jørð, at teir skulu persónliga bera býráðsins útreiðslur. Jú, teir eru góðir, ið nú stjórna Havnar býi — og teirra kærleika til borgarar, bæði veltungarmenn og aðrar minni múgvandi, er ónýtt at kanna gjøllari; tað vita best borgararnir sjálvir, um teir geva tí gætur.

Havnarmenn kundu verið væl farnir við einum góðum býarstýri, serliga tá ið kemur til uppdyrking, men hettar núsitandi býarstýrið hevur ikki framt uppdyrkingarhugin. Tvørtur í móti. Teir fjotra hin nýggja træðarmannin bæði til hond og fót, so at tað er víst, at jørðin uttanum Havnina ikki skal koma undir kultur, men bert vera til krýttur at ganga á. Hetta er tað stóð, hitt núsit-

andi býarstýrið stendur á í uppdyrkingarmálinum.

Træðarmenn og aðrir, ið hug hava til uppdyrking, kenni hesa stóðu býráðsins til tykkara starv!

Hin seinasta ætlanin hjá býarstýrinum, við eykaskatti fyri at stykkja út byggigrundir og træðir, ið borin var fram á seinasta býráðsfundi, prógvar til fullnar, hvussu langt ið ætlanin er frá tí horni, at rokka tí minni menta við koyrlinum.

Teir dylja so sanniliga ikki sitt hjartalag fyri borgarunum.

Ímillum øll býarstýrir, ið sita hava síðani 1912, er hetta ikki bert tað miðsattasta, men snøgt tað allra ringasta, ið verið hevur fyri borgararnar, men fyri seg sjálvan, tað »fornemsta«, ið sitað hevur.

En halv Million Mennesker uden Mad og Klæder i Syd Wales Minebyer.

Mænd, Kvinder og Børn er uden varmt Tøj om Vinteren. — For at skaffe Fodtøj behøves alene 40,000 P. Strl. — Men for at afværge Sultedøden er 18 Million Kroner nødvendige.

(Fra vor Korrespondent).

London.

En Korrespondent til »Daily Herald«, der har besøgt de nødlidende Kuldistrikter i Syd Wales, giver en forfærdende Skildring af Nøden der.

For 8 Aar siden var der beskæftiget 265,574 Arbejdere i Gruberne. Nu er Antallet sunket til 159,797, hvilket er 28,000 færre end for et Aar siden. Forholdene i Byer og Distrikter som Monmouthshire, East og West Glamorgan, Nantyglo, Llanbilleth, Blairston, Pontypridd, Merthyr, Afan Vally, Aberdare, Rhymney Vally, Port Talbot, Neath og Blaenavon, var saa forfærdelige, at man maatte græde af Fortvivlelse og Desperation, skriver Korrespondenten.

Grusomme Tilstande.

Befolkningen var svøbt i Klude. Børnene bar en Paa-klædning, der var sammensat af Klædningsstykker, som forlængst havde udtjent og var skaaret raat ud af de voksnes Klædninge. De fleste Børn løb om uden Skotøj og Strømper trods Vinteren, som allerede er kommet. Det er altid muligt at kende en Minearbejder og hans Familie fra andre Beboere i Byerne; thi Minearbejderne er ikke klædt paa, men dækker deres Legeme med Pjalter.

Lord Major Howell i Cardiff, den store vestengelske Industri- og Havneby, der ligger lige i Hjørnet af Wales Kuldistrikter, udtaler om de forfærdelige For-søg paa at bringe de ulykkelige Mennesker Hjælp, bl. a. følgende:

Forsøgene paa at afhjælpe Nøden.

— Jeg vilde ønske, at en 3—4 Millionærer vilde komme herved og se al denne Nød og Elendighed. De kunde ikke lade være med at hjælpe, for nu kan vi ikke længere hjælpe os selv. Ved en Landindsamling indkom 35,000 Pd. Sterling til vort Distrikt, og vi har bl. a. herfor anskaffet 21,000 Par Bornefodtøj og Udstyr for 400 Modre, der skal føde. Endvidere har vi udstyret 50 Mand, der rejser paa Høstarbejde i Kanada, og endvidere har vi forsynet et meget stort Antal Arbejdere, som er gaaet ud ad Landevejene for at søge Arbejde, med Klæder og Nødvendighedsartikler. Vi har modtaget ca. 1000 Pakker med brugt Tøj, men vi kan anvende 10,000 Pakker. Spørgsmaalet om Fodtøj er meget vigtigt nu til Vinteren, og hvor forfærdende det hele er, vil man forstaa, naar man hører, at vi behøver 40,000 Pd. Sterling for blot at kunne forsyne hvert Barn i Distriktet med et Par Sko eller Støvler. Hertil kommer saa Spørgsmaalet om varmt Tøj. Ellers fryser Menneskene ihjel udenfor Londons Porte. — Ja, det hele slaar sammen over os.

Minearbejdernes Indsamling.

Videre fortæller Lord Mayor, at der er oprettet Reparationsværksteder for Skotøj og Klæder i alle de nødlidende Distrikter, og her udføres alt Arbejde frivilligt.

»Miners Federation« har iværksat en Indsamling for at fremskaffe brugt Tøj, men denne er slaaet ganske fejl. Der indkom kun 50 Pakker — en Draabe i Havet.

Præsidenten for Syd Wales Minearbejdere, vor Partifelle Enoch Morrell, udtaler, at hvis det skal lykkes blot at holde den værste Sult og Kulde ude, skal man i Syd Wales bruge 1 Million Pund, ca. 18 Millioner danske Kroner.

B.

„Føroyatíðindi“.

II.

Hvor man fara at standa sterkari í sammetingini. Hin fría óhefta einstaklingsins »kynnis« kalda »egininteressudriftin« ella samtøkuandin, »koopertatiónin«? Samfelagið hevur suffað undir »egininteressunar« hjartalaysu »rovdraftarhond« og ánd. Tað er bert at gera eitt tankastrok gjøgnum tey seinastu árinu og ein fær meiri at siggja enn nóg mikið fyri at fáa tað at renna kalt á baki: kríggj og rovdraft, neyð og vesaldómur yvir milliónir, húsagangur yvir hús og heim, býir og lond. Ein sorgarleikur, so svárur og tungur, at eins tanki hevur ikki dirvi, mót ella huski at ganga til botns í tí fjeandans heksadansi, ið »egininteressunar« stýrsháttur hevur trampað, síðan sogan byrjaði. Tora tit »previligeradu« stórmannsveinar at byggja uppá tað fjall av privatspekulanta ólukkum, ið forðar eru yvir hitt blindleidda góðtrúna fólkíð? Leggið lak yvir samvitskuna! So kanska tit kunnu gerast nóg frekir at gera ólukkanna, ólukka fjallið til signing, signing fyri tykkum, signing, ið kortini av royndum er tykkum banning og ólukka.

Hevur ein sæð hopileysari enn »Føroyatíðindi« skrivning um »Bankpolitik« og »Privatkapitalen«. Tað skal kortini eitt meiri enn stórt dirvi at bjóða lesarum tilíkt royksli og myrra til hin gamla bankpolitikkinum í árinum 1928, aftaná alt hetta privatabankarumblið og allar tær martýrligu bankgolurnar, elvdar av privatmanna villu og samvitskuleysu »spekulatiónum«. »Landmandsbanken« og »Privatbanken« rotin-skapur og »fadesur«, allur hesin stóri riðilin av á húsagang »spekuleraðu« forrætningum, øll tey av hundræðtúsundum í skuld heftu knirkandi og knarkandi handilshúsum o. s. fr. o. s. fr. alt hetta evjudyki av síðloysi og rotinskapi mátti verið nóg mikið at tikið pippið frá einum og hvørjum øðrum stríðsmanni

enn blaðstjóranum av »Føroyatíðindi«. Á honum tykist kortini einki at býta. Í heila hansara tykist at vera sligið fast Jens Busks viðgittu orð: »A benægter Fakta!«

Lesi greinina: »Privatkapitalismen og det Offentlige«. Eitt petti úr hesi rekordforbeinaðu grein: »Selve den inderste Nerve i den hidtidige økonomiske Samfundsorden er jo den at den enkelte, saa længe han blot holder sig paa Lovens Grund, (Guð náði okkum fyrri lóghaldarar!) skal have Lov til af al sin Evne at arbejde for sin egen private Interesse...« Heiðraðu lesarar — melda tit ikki pass! Einki skal gerast uttan fyri sín egna pesón. Sigi okkum borgarar, tit sum ferð eftir ferð velja menn til at stjórna fyrri landinum til tykkara besta, hava tit enn dirvi at velja menn úr teirra liði, sum hnæsetur hesa harra H. Thomsens læru: vertin liggur á hvat annar fær, og skal nora at mæ! Kann nakað verá — samfelagsliga talað — meira kavrotið?

Fara vit longri fram í hesi løgni grein og fagnaðarrópi og heiðran av privatkapitalismuni, finna vit kortini ein undirstreyt av knurrandi ásannan av, at kapitalisman syndi í øllum teim ræðuliga húsagongum, at hon kundi sigla í góðbyri, men dugdi als einki í mótvindi, mátti tá krúpa til stat og hitt »offentliga« (»Landmandsbanken«!). Men nú við privatbankanum ljóðar gleði-bóð. At hann hevði oyt so óg so nóg, siglt undir fólkskum flaggi, býtt út »dividendir«, tá tap hevur verið, og at hann, tá tað kyrpti at, eisini gjørdi knæfall fyri tí »offentliga«, er gloymt og skættað í »Føroyatíðindi«, hetta hevur als einki at siga fyri hann, ið »benægter Fakta«. Hitt stóra er, jublar »Føroyatíðindi«, »at det private Erhvervsliv vasker atter sine egne Saar, uden med kompromitterende Veklager at henvende sig til det offentlige om Hjælp.« O, himmal av »Jomfrubluferdighede! Men tað er jú Jens Busks vápnamaður, ið talar. Kann »Føroyatíðindi« siga okkum, hvat ministerið og privatbankans menn í fleiri dagar og nætur forhandlaðu um? Tað skuldi ikki verið viðvíkjandi »Veklager« frá privatbankanum, »Veklager«, ið vóru so neyðsprongdar, at tær tóku teir høgu ministarar á bóli á miðju nátt, »Veklager«, ið vóru so haturlullar, at handilsministerin blotnaði og vildi hjálpa, ja tók spurningin so álvarliga, at hann segði seg frá, vaskaði hendur